

پیامدهای امنیتی و انتظامی مشاغل کاذب در شهرستان رشت^۱حبیب نصیری^۱، اکبر رضازاده^۲ و ناصر بیات^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۱۵

چکیده

زمینه و هدف: مشاغل کاذب که بیشتر متأثر از معضل بیکاری است، می‌تواند پیامدهای منفی از لحاظ امنیتی-انتظامی به دنبال داشته و باعث ایجاد مشکلات بسیاری برای افراد جامعه و افزایش جرم و آسیب‌های اجتماعی شود. این پژوهش با هدف اصلی شناسایی پیامدهای امنیتی و انتظامی مشاغل کاذب در شهر رشت انجام شد. **روش‌شناسی:** این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ ماهیتی از نوع پژوهش‌های کیفی و اکتشافی است. مشارکت کنندگان پژوهش را مدیران و فرماندهان ارشد پلیس، استادان دانشگاه‌های رشت (در حوزه جامعه‌شناسی، اقتصاد و مدیریت) و کارشناسان خبره نهاد مدیریت شهری (شهرداری) تشکیل می‌دهند. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و تارسیدن به اشباع نظری از طریق انجام مصاحبه‌های عمیق با ۱۰ نفر از خبرگان ادامه یافت. روش تحلیل مضمون برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از تحلیل مضمون بیانگر نه پیامد امنیتی-انتظامی مشاغل کاذب در شهر رشت بود که عبارت‌اند از: ایجاد پاتوق برای افراد با اندیشه مجرمانه، خرید، فروش و توزیع مواد مخدر و مشروبات الکلی، سرقت و دزدی، ناهنجاری‌های اجتماعی و فرهنگی، تجاوز به عنف، نزاع، آدم‌ربایی، قتل و کلاهبرداری. **نتایج:** بیشتر مشاغل کاذب به تخصص خاصی نیاز ندارند و ورود به این مشاغل سهل و آسان است. با توجه به طیف گسترده مشاغل کاذب و پیامدهای متفاوت آن‌ها به لحاظ امنیتی و انتظامی لازم است متناسب با آنها، برنامه‌ریزی و اقدامات مدیریتی متناسب بکار گرفته شود. با توجه به چند وجهی بودن اغلب مشاغل کاذب، تعدیل پیامدهای منفی امنیتی انتظامی نیازمند جلب مشارکت سازمان‌ها و نهادهای مختلف و همچنین بهره‌گیری از دانش، تجربه و تخصص ذینفعان مختلف است.

کلیدواژه‌ها: مشاغل کاذب، پیامدهای امنیتی، پیامدهای انتظامی، شهر رشت، جرائم و آسیب‌های اجتماعی

□ **استناد:** نصیری، حبیب؛ رضازاده، اکبر؛ بیات، ناصر (تابستان، ۱۳۹۸). پیامدهای امنیتی و انتظامی مشاغل کاذب در شهرستان رشت. *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت/انتظامی*، ۴(۲)، ۳۰۳-۳۲۰.

۱. این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته فرماندهی و مدیریت انتظامی امین با همین عنوان در دانشکده فرماندهی و ستاد دانشگاه علوم انتظامی امین به راهنمایی اکبر رضازاده است.

۲. کارشناس ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی، دانشکده فرماندهی و ستاد دانشگاه علوم انتظامی امین. رایانامه: diamondhost@gmail.com

۳. استاد یار گروه امنیت داخلی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین. (نویسنده مسئول). رایانامه: akbarrezazadeh21@yahoo.com

۴. استاد یار گروه جغرافیا، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه علوم انتظامی امین. رایانامه: N_bayat@ut.ac.ir

مقدمه

از چند دهه گذشته، کشورهای در حال توسعه، با رشد روزافزون و گسترش بخش غیر رسمی در اقتصاد شهری و شکل‌گیری و افزایش مشاغل کاذب رویرو هستند، مشاغل کوچک و بی‌نظمی که به‌عنوان فرصتی مطلوب، منبع درآمدی برای قشر فقیر شهری محسوب می‌شود (برناب^۱، ۲۰۰۴، ص ۱۵). امری که می‌توان سهم عمده‌ای از آن را به مهاجرت‌های روستا شهری و افزایش جمعیت ناخوانده شهرهای بزرگ نسبت داد. در واقع به‌دنبال تغییر روابط شهر و روستاها در اثر ناسازگاری راهبردهای توسعه اقتصادی، به تدریج اقتصاد شهرها انباشته از تازه‌واردانی شد که غیرماهر بوده و در اقتصاد رسمی شهر جذب نمی‌شدند؛ در نتیجه بخش غیر رسمی و مشاغل کاذب در شهرهای بزرگ گسترش یافتند (مشهدی‌زاده دهاقانی، ۱۳۹۰، ص ۱۱۰). این دسته از مشاغل، خارج از نظارت‌ها و حمایت‌های دولت بوده و ویژگی‌های اصلی آن‌ها بر طبق تعریف سازمان بین‌المللی کار: کارگر بودن، ورود آسان، کمی نیاز به تخصص و سرمایه، عرضه تولیدها و خدمات قابل رقابت است مانند دست‌فروشی، روزنامه‌فروشی، گدایی و... است (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۲، ۲۰۰۹، ص ۱۵).

همچنین میان موضوع بیکاری و ظهور مشاغل کاذب و سایر مولفه‌های امنیتی نیز ارتباط غیر قابل انکاری وجود دارد و این مقوله می‌تواند آثار امنیتی به همراه داشته باشد و موجب تغییرهای اساسی در صحنه‌های مختلف امنیتی جامعه شود (اجاق‌زاده و امیدی، ۱۳۹۲، ص ۸۰). امنیت اطمینان‌خاطری است که براساس آن، افراد در جامعه‌ای که زندگی می‌کنند، نسبت به حفظ جان، حیثیت و حقوق مادی و معنوی خود بیم و هراسی نداشته باشند. امنیت پیش از آنکه یک مفهوم قابل تعریف باشد، پدیده‌ای ادراکی و احساسی است (بوزان، ۲۰۰۸، ص ۵۲). به عبارت دیگر امنیت به نوعی احساس روانی گفته می‌شود که در آن به‌خاطر مبرابردن از ترس، وضعیت آرامش و اطمینان خاطر حاصل می‌شود. در واقع امنیت یا در امان بودن بیشتر دربرگیرنده احساس امنیت است تا کاهش عینی تهدیدهای موجود در جامعه. لاقابل باید توجه داشت آنچه رفتار و اعمال آدمی را تحت تأثیر قرار می‌دهد همان احساس امنیت یا احساس در امان بودن است (پورسید و پورفیکویی، ۱۳۹۴، ص ۲). در سال ۱۳۹۵، نرخ بیکاری شهری

1. Bernabè

2. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)

۱۲/۲ درصد و نرخ بیکاری روستایی ۸/۱ درصد بوده که نسبت به دو سال گذشته افزایش داشته است. همچنین نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله در سال ۱۳۹۵ در مناطق شهری ۲۹/۳ درصد و در مناطق روستایی ۲۰ درصد بوده که آن نیز نسبت به دو سال قبل یعنی ۱۳۹۴ و ۱۳۹۳ با افزایش مواجه شده است. این نرخ در استان گیلان ۳۴/۱ درصد بوده که از میانگین کشوری بیشتر است. این نرخ بیکاری در تابستان ۱۳۹۵ به ۳۰/۲ درصد هم رسیده است به طوری که آخرین نرخ بیکاری بالای ۳۰ درصد به زمستان ۱۳۸۹ بازمی‌گردد و این هشدار جدی برای مسئولان است. همچنین با مقایسه نرخ بیکاری کشور برای افراد در بازه ۱۵ تا ۲۹ سال با استان گیلان در سال ۱۳۹۵ مشاهده می‌شود که این نرخ‌ها به ترتیب ۲۵/۹ و ۲۹ درصد است و این یعنی نرخ بیکاری استان گیلان از میانگین کشوری بیشتر است. در سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ نرخ بیکاری مردان استان گیلان به ترتیب ۹/۶ و ۹/۸ و در این دو سال نرخ بیکاری زنان استان گیلان به ترتیب ۱۵/۹ و ۱۶/۶ بوده است و این آمارها بیانگر افزایش نرخ بیکاری در استان گیلان است و بیانگر زنگ خطری برای گرایش بیشتر به سمت مشاغل کاذب در استان گیلان و به ویژه شهر رشت است. از این رو با عنایت به جهت‌گیری کلی کشور در دستیابی به اشتغال کامل در افق ۱۴۰۴ و از سویی با توجه به اثرات منفی بیکاری از جمله گرایش افراد جویای کار به مشاغل کاذب و پیامدها و آسیب‌های ناشی از آن، اهمیت شناسایی عوامل موثر بر گرایش افراد به مشاغل کاذب، اثرات و پیامدهای ناشی از آن بر امنیت اجتماعی قابل توجه است.

بررسی ادبیات تجربی یا پیشینه پژوهش‌های مرتبط با مشاغل کاذب نشان می‌دهد که این موضوع از جوانب مختلفی بررسی شده است اما پژوهشی که به طور کامل دربرگیرنده شناخت مشاغل کاذب و پیامدهای امنیتی-انتظامی این نوع مشاغل باشند و بارویکردی تفسیری و اکتشافی به آن پردازد تاکنون (زمان انجام پژوهش) یافت نشد بنابراین پژوهش حاضر با هدف شناسایی پیامدهای امنیتی و انتظامی مشاغل کاذب اطلاعات ارزنده‌ای در اختیار برنامه‌ریزان و حافظان حوزه امنیت شهر رشت می‌گذارد که می‌تواند زمینه مناسبی برای پژوهش‌های بعدی و آرایه راهکارهایی برای مبارزه و ساماندهی این گونه مشاغل باشد؛ واضح است که از طریق کاهش مشاغل کاذب و غیرمفید از به هدر رفتن سرمایه‌های انسانی جلوگیری شده و می‌توان آنها را برای پیشبرد توسعه همه‌جانبه اقتصاد کشور بکار گرفت. در واقع تازمانی که پیامدهای امنیتی و اجتماعی مشاغل کاذب در شهر رشت بررسی نشود مبارزه با این پدیده

نیز دشوار و پرهزینه خواهد بود و همچنان شاهد گسترش روزافزون آن و پیامدهای مخرب آن خواهیم بود. از آنجایی که وجود مشاغل کاذب در هر جامعه‌ای موجب افزایش ناسازگاری‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی می‌شود و این به مثابه به خطر افتادن امنیت اجتماعی افراد است، بنابراین پژوهش حاضر به دنبال آن است تا پیامدهای امنیتی و انتظامی این پدیده منفی را مورد بررسی قرار دهد.

پیشینه پژوهش: با بررسی پژوهش‌های پیشین مشاهده می‌شود پژوهش‌هایی که به‌طور مستقیم به موضوع مشاغل کاذب و پیامدهای امنیتی و انتظامی آن با رویکرد اکتشافی بپردازند اندک هستند، با این حال در اینجا به برخی پژوهش‌ها که پیرامون موضوع مشاغل کاذب انجام شده است اشاره می‌شود.

جوکار، بیات و ترکمان (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «مدیریت اثرات منفی فعالیت غیر رسمی در بخش اسکان و اقامت گردشگری در شهر همدان»، تفاوت‌های نگرشی میان مدیران و متخصصان نهادها و سازمان‌های مرتبط با امنیت گردشگری را در پژوهشی با روش آمیخته (کیفی- کمی) مطالعه کرده‌اند. براساس یافته‌های مرحله کیفی هفده گزاره به‌عنوان رهیافت‌های مدیریت پیامدهای امنیتی اقامتگاه‌های گردشگری غیررسمی شناسایی شده است. محتوای پنج گزاره به‌اشکال گوناگون بر اهمیت «آموزش و اطلاع‌رسانی به ذینفعان گردشگری» تأکید دارد. سایر رهیافت‌ها نیز بیشتر به «تقویت قانون‌گرایی و کنترل و نظارت رسمی»، و همچنین «پیشگیری و مقابله با جرم» می‌پردازند. تنها در چهار مورد از رهیافت‌ها اختلاف نظر معناداری میان شش گروه مشارکت‌کننده مشاهده شده است. در این میان جامعه هتلداران همدان، بیشتر از رهیافت‌های سلبی علیه فعالیت اقامتگاه‌های گردشگری غیررسمی در این شهر حمایت می‌کند. عزیزی، بیات و هلالی (۱۳۹۶) در پژوهشی که با استفاده از روش کیو به شناخت دیدگاه‌های مرتبط با اثرات امنیتی اقامتگاه‌های گردشگری غیررسمی در شهر همدان می‌پردازد، پنج الگوی ذهنی متفاوت در این باره شناسایی کرده‌اند. به‌طور خلاصه دیدگاه نخست، سرپوش گذاشتن بر جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی؛ دیدگاه دوم قانون‌گریزی و تخریب وجهه یا تصویر مقصد گردشگری؛ دیدگاه سوم، تضعیف امنیت جوامع میهمان و میزبان، دیدگاه چهارم، تهدید امنیت اقتصادی مقصد گردشگری و دیدگاه پنجم، تضعیف کنترل اجتماعی و کنترل انتظامی را مورد تأکید قرار می‌دهد. نتایج مطالعه سالاروندیان، حسینی، حبیبی و جعفری مهرآبادی (۱۳۹۵) در منطقه حصارامیر پاکدشت با عنوان «نقش مشاغل غیر رسمی در تسکین اسکان غیررسمی» مشاغل موجود در اقتصاد غیر رسمی را دارای

ویژگی‌هایی چون کاربر بودن، نیاز به سرمایه و مهارت و تخصص اندک، امکان انجام به صورت گروهی و ورود آسان به آن توصیف می‌کند که سبب کاستن از فقر و بیکاری جمعیت حاشیه‌نشین می‌شود؛ آن‌ها معتقدند دولت و مدیریت شهری از طریق ساماندهی مشاغل غیر رسمی می‌توانند ضمن کاستن از مشکلات اقتصادی و اجتماعی، از آسیب‌های اجتماعی آن نیز پیشگیری کنند. احاق‌زاده و امیدي (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «بررسی تاثیر مشاغل کاذب بر امنیت اجتماعی» بیان می‌کنند که مشاغل کاذب می‌تواند از منظر فرهنگی و اجتماعی آثار منفی به دنبال داشته و باعث ایجاد مشکلات روحی برای افراد جامعه و افزایش جرم و آسیب‌های اجتماعی شود. جامعه آماری پژوهش، زنان و مردان بالای ۲۰ سال شهر رشت هستند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین متغیر مشاغل کاذب با متغیرهای بیکاری، گرایش به مواد مخدر، سرقت، درگیری‌های خیابانی، وندالیسم، گرایش به اعتیاد، کلاهبرداری، فروش مواد مخدر، امید به آینده و احساس امنیت رابطه معنادار وجود دارد. یعقوبی و کاردوست (۱۳۹۲)، در پژوهش خود نتیجه می‌گیرند که در سطح عینی، بین نوع شغل با گرایش به آسیب‌های اجتماعی (امنیت اجتماعی) تفاوت معنادار مشاهده شده است. در سطح ذهنی، نیز بین وضعیت شغلی با میزان احساس امنیت تفاوت معنادار وجود دارد. جامعه آماری پژوهش آن‌ها شامل شهروندان ۱۸ سال به بالای ساکن شهر رشت است. صالحی‌فرد (۱۳۹۰) در پژوهش خود، شکل‌گیری مشاغل غیر رسمی از جمله دست‌فروشی را تابع ساز و کارهایی می‌داند که به صورت پیدائی و پنهان، ریشه در ساختار اقتصاد رسمی دارند که در این بین، پدیده قاچاق کالا نیز بر این امر دامن زده است. به دنبال پیمایش میدانی مبتنی بر توزیع پرسشنامه و بهره‌گیری از آمار توصیفی، این نتیجه حاصل شده است که پدیده دست‌فروشی و قاچاق کالا دارای رابطه‌ای دوسویه هستند. نتایج پژوهشی دیگر در شهر مشهد از احمدی شادمهری (۱۳۸۶) با عنوان «بررسی وضعیت شاغلان در بخش غیررسمی» نشان می‌دهد به دلایل متعدد از جمله ساختار جمعیت شناختی افراد شاغل در بخش غیررسمی، بی‌سوادی یا کم‌سوادی گسترده و فقدان مهارت و تخصص مناسب، امکان حذف این مشاغل و جذب آنها در فعالیت‌های بخش رسمی اقتصاد که به نیروی انسانی با سواد و ماهر در سن مناسب نیازمند است، وجود ندارد. بنابراین انتظار می‌رود سازماندهی این گونه مشاغل در وهله نخست پیامدهای منفی آنها را محدود ساخته و در مقابل پیامدهای مثبت آن‌ها را افزایش دهد. جمعه‌پور (۱۳۸۰) بر اساس یافته‌های پژوهش خود در شهر تهران با عنوان «مشاغل غیر رسمی

به‌عنوان یک مسئله شهری و ابعاد اجتماعی و اقتصادی آن»، معتقد است ماهیت بخش غیر رسمی در اقتصاد، بستر ساز بروز برخی آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی است؛ اما این بخش واقعیتی غیر قابل انکار در اقتصاد بسیاری از کشورها به‌ویژه کشورهای در حال توسعه است که از ویژگی‌های مثبتی نیز برای اقتصاد و جامعه برخوردار است. بنابراین نمی‌توان مشاغل غیر رسمی را پدیده‌ای سراسر منفی تلقی کرد، و نادیده گرفتن یا برخورد حذفی با این بخش می‌تواند سبب اختلال در نظام اقتصادی و اجتماعی شهر شود. ویلیامز^۱ (۲۰۱۷)، در مقاله‌ای بیان می‌کند که از دیدگاه نتولیرال، اشتغال در بخش غیر رسمی حاصل مالیات‌های سنگین، فساد در بخش عمومی و مداخله‌های دولت در بازار آزاد است و راه علاج آن، کاهش مالیات‌ها، فساد و کمترین دخالت دولت است. وی بیان می‌کند که اندازه‌های مختلف اقتصاد غیر رسمی در میان ۳۶ کشور در حال توسعه با پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد ارتباط اندکی با نرخ‌های بالای مالیات، سطوح بالای فساد و مداخله دولت دارند یا بدون ارتباط هستند. در عوض اشتغال در اقتصاد غیر رسمی با سطوح بالای مداخله دولت کاهش می‌یابد. بلوگنا^۲ (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر مشاغل غیر رسمی و فساد بر سطوح درآمد در برزیل»، با بهره‌گیری از یک پایگاه داده پیرامون بخش غیر رسمی و فساد در ۴۷۶ شهرداری در برزیل اقدام به بررسی این موضوع کرد که آیا فساد بر روی «سطوح درآمد»^۳ با در نظر گرفتن فعالیت اقتصاد غیر رسمی تأثیر دارد؟ وی نتیجه می‌گیرد که سطوح بالای فساد و یک اقتصاد غیر رسمی بزرگ بیشتر با اقتصاد ضعیف در ارتباط هستند. هر چند فقط اندازه اقتصاد غیر رسمی به‌طور آماری تأثیر مهمی داشته است. سازمان بین‌المللی کار (۲۰۰۹) در ارائه گزارشی با عنوان «مشاغل غیر رسمی در آفریقا، چالش‌ها و راهبردها»، اشتغال غیر رسمی را یکی از موانع اصلی توسعه این منطقه می‌داند، زیرا دارای درآمد کم، نابرابری جنسیتی، آزار کودکان، شکل‌دهنده نزاع و درگیری است. این پژوهش که به منظور بررسی راه‌های برون رفت از مشکل بیکاری و رواج مشاغل غیر رسمی و فقر در آفریقا انجام شده، پیشنهاد می‌کند که در ابتدا شناخت جامعی از مشاغل غیر رسمی در جامعه به‌دست آید، سپس برای ساماندهی، این مشاغل در ارتباط مستقیم با مشاغل رسمی قرار گیرند و برنامه‌هایی مدون در بازه‌های زمانی متفاوت تدوین شود.

1. Williams

2. Bologna

3. GDP

مبانی نظری: در چارچوب علم اقتصاد مشاغل کاذب در چارچوب بخش غیر رسمی فعالیت‌های اقتصادی تعریف می‌شود. از اقتصاد غیر رسمی تعاریف بسیار متنوعی وجود دارد، به‌طور خلاصه براساس جمع‌بندی تعاریف ارائه شده در منابع مختلف می‌توان گفت اقتصاد غیر رسمی به تولید کالاها و خدماتی گفته می‌شود که بدون مجوز قانونی و خارج از بازرسی و کنترل نهادهای دولتی و نظارتی تولید و عرضه می‌شوند و در بیشتر موارد در مقیاس کوچک و محدود فعالیت می‌کنند (براون^۱ و مک‌گراناهان^۲، ۲۰۱۶ و سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۰۹). از جمله نظریه‌هایی که به مفهوم‌سازی و تبیین نظری چگونگی شکل‌گیری انواع فعالیت‌های اقتصادی غیر رسمی یا کاذب در اقتصاد می‌پردازند می‌توان به نظریه‌های نوآوری مخرب^۳ و قانون‌گریزی نرم^۴ اشاره کرد.

نظریه نوآوری مخرب: نظریه نوآوری مخرب، فرایندی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد که طی آن یک نوع از خدمات، کالا یا محصول غیر مجاز وارد بازار می‌شود. در مواردی ممکن است ورود یک محصول غیر مجاز (هر گونه کالا یا خدمت) به بازار منجر به زیان‌دهی یا متضرر شدن کسب و کارهای رسمی و قانونی شود و از این طریق امنیت اقتصادی با چالش اساسی روبرو شود. در این چارچوب محصولات غیر مجازی که به بازار عرضه می‌شود ضمن اینکه به‌طور نسبی از ویژگی‌های کمی و کیفی بازار محصولات رسمی برخوردار است، نسبت به بخش رسمی از مزیت‌هایی نیز برخوردار است. به‌ویژه اینکه قیمت تمام شده محصولات کسب و کارهای غیر رسمی به دلایلی چون فرار مالیاتی ارزان‌تر است و یا اینکه به روش‌های ساده‌تر و آسان‌تری در اختیار مشتریان قرار می‌گیرد. در نتیجه این‌گونه کسب و کارها می‌توانند با بخش بازار رسمی وارد یک رقابت نابرابر شوند و یا اینکه یک بازار مستقل برای خود ایجاد کنند. ممکن است بسیاری از کسب و کارهای غیر مجاز یا غیر رسمی، مشاغل کاذب شهری در مقیاس خرد و با سود اندک به فعالیت بپردازند؛ به‌طوری که پیشی گرفتن چنین روشی برای بخش بازار رسمی مقرون به صرفه و امکان‌پذیر نباشد. این ویژگی سبب می‌شود بسیاری از کسب و کارهای غیر رسمی به تدریج به‌لحاظ اقتصادی توانمند شوند و اندک‌اندک با گسترش نوآوری، خود را از فعالیت در پیرامون یا حاشیه بازار به مرکز یا هسته مرکزی رقابت نزدیک کنند. ادامه چنین فرایندی سبب افزایش قدرت رقابت بخش غیر مجاز

1. Brown

2. McGranahan

3. Disruptive innovation

4. Soft law-evasion

با بخش رسمی می‌شود و سرانجام بخش وسیعی از بازار در تصرف صاحبان کسب و کارهای غیر مجاز قرار می‌گیرد (کریستینسن و راینور، ۲۰۰۳؛ اشمیت^۱ و دروהל^۲، ۲۰۰۸). فرایند نوآوری مخرب می‌تواند در همه بخش‌های اقتصادی رخ دهد و انواع مشاغل غیر رسمی در شهرها از اشکال مهم آن شناخته می‌شود. قانون‌گریزی نرم: قواعد اجتماعی^۳ اساس برقراری نظم اجتماعی در هر گروه و جامعه‌ای است. رعایت نکردن قوانین و مقررات یا قانون‌گریزی^۴ زمینه شکل‌گیری بی‌نظمی در حوزه‌های مختلف جامعه است. پایبند نبودن به قواعد اجتماعی در هر جامعه‌ای تا اندازه‌ای وجود دارد اما در برخی موارد این موضوع تبدیل به مسئله‌ای چالش‌برانگیز برای جامعه می‌شود (رابینگتن و وینبرگ^۵، ۲۰۱۰). یکی از انواع قانون‌گریزی که می‌توان آن را قانون‌گریزی نرم نام نهاد، قانون‌گریزی در زمینه فعالیت‌های اقتصادی غیر رسمی است. به هر نوع رفتاری که قوانین رسمی جامعه را نادیده گرفته و دارای ویژگی غیر خشونت‌آمیز، گاه‌گاهی و بیشتر با مجازات ضعیف همراه است، قانون‌گریزی نرم گفته می‌شود. به دلیل ضعف کنترل اجتماعی و کنترل رسمی، در این نوع قانون‌گریزی احتمال بیشتری برای ایجاد بی‌نظمی و اختلال در امنیت فردی و اجتماعی وجود دارد. تجربه‌های موجود نشان می‌دهد این نوع قانون‌گریزی به دلیل فراوانی و سهولت در انجام آن بیشتر به صورت عرف در جامعه درمی‌آید و در ظاهر مشروعیت عرفی به خود می‌گیرد. نادیده گرفتن قوانین جاری در بخش‌های اقتصادی، پنهان ماندن از ساز و کارهای کنترلی و نظارتی نهادهای رسمی و قانونی، ندادن مالیات یا عوارض و در برخی موارد ارایه خدمات نامشروع و غیر قانونی، از ویژگی‌های بارز این نوع قانون‌گریزی در جامعه است. در بسیاری از زمینه‌ها فعالیت در بخش غیر رسمی یا غیر مجاز اقتصادی از جمله در زمینه دستفروشی و فروش سیار در گذرها و فضاهای عمومی شهری، به لحاظ ماهیتی از نوع قانون‌گریزی نرم به‌شمار می‌آید.

روش‌شناسی

این پژوهش یک پژوهش کیفی است که در سال ۱۳۹۶ انجام شد. فرماندهان ارشد پلیس آگاهی (۵ نفر)، استادان دانشگاه (۴ نفر) و یکی از مدیران معاونت پیشگیری و رفع تخلفات شهری، در این پژوهش شرکت کردند. نمونه‌گیری به صورت غیرتصادفی و هدفمند از خبرگان جامعه آماری انتخاب شد و به صورت اشباع

1. Schmidt

2. Druehl

3. Social rules

4. evasion

5. Rubington and Weinberg

نظری تا جایی که مطالب جدیدی از سوی مصاحبه‌شوندگان بیان نشد، ادامه یافت. در این پژوهش، بعد از ۱۰ مصاحبه، نمونه‌گیری به اشباع رسید؛ مدت زمان هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه و سن شرکت‌کنندگان بین ۳۹ تا ۵۲ بود. در پژوهش حاضر، مصاحبه عمیق روش اصلی جمع‌آوری داده‌ها بود. بعد از تشریح هدف و فرایند پژوهش، مصاحبه با پرسش کلی و باز «از نظر شما چه مشاغل کاذبی در شهرستان رشت وجود دارد؟» آغاز شد؛ سپس پرسیده شد که «به نظر شما هریک از مشاغل کاذبی که نام بردید چه پیامدهای امنیتی-انتظامی می‌تواند برای افراد جامعه داشته باشد؟» و «به نظر شما عوامل به‌وجودآورنده هریک از مشاغل کاذب از دیدگاه امنیتی و انتظامی چیست؟» ادامه یافت. در انجام مصاحبه‌ها سعی شد حداقل دخالت در روند مصاحبه وجود داشته باشد؛ در عین حال از انحراف مسیر مطالعه با پرسش‌های مناسب جلوگیری شده و همچنین با پرسش‌های پیش‌برنده، روند مصاحبه برای پوشش دادن اهداف پژوهش هدایت شد. پرسش‌های بعدی و پیگیری‌کننده براساس اطلاعاتی که شرکت‌کننده ارائه می‌کرد، برای روشن شدن موضوع مورد مطالعه پرسیده می‌شد، همچنین پرسش‌های عمق‌دهنده مصاحبه مثل «بیشتر توضیح دهید؟»، «منظورتان چیست؟»، «آیا می‌توانید مثالی بیان کنید تا من برداشت شما را بهتر بفهمم؟»، در لابه‌لای مصاحبه متناسب با پاسخ‌ها پرسیده شد. بعد از ضبط هر مصاحبه، در اولین فرصت، مصاحبه‌ها به شکل نوشتاری در می‌آمد. بعد از چندین بار بازخوانی دقیق، متن توسط پژوهشگر، مطابق با روش تحلیل مضمون «آتراید-استرلینگ»^۱ (۲۰۰۱) به صورت سیستم‌کدگذاری باز برای تولید مضمون‌های اولیه مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گرفت. بدین منظور ابتدا متن مصاحبه‌ها به واحدهای معنایی تقسیم شدند که در مرحله بعد خلاصه شده و به مضامین تبدیل شدند. سپس مضامین پایه مختلف براساس شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان باهم مقایسه شده و به مضامین سازمان‌دهنده دسته‌بندی شدند. به منظور افزایش صحت و استحکام داده‌ها از روش‌های درگیری طولانی مدت با موضوع و تأیید یافته‌ها توسط مشارکت‌کنندگان (استخراج کدها و تأیید مجدد توسط مشارکت‌کنندگان در صورت وجود ابهام در کدهای استخراجی) و بازنگری ناظرین (بررسی روند تحلیل و استخراج کدها توسط دو نفر از همکاران) استفاده شد. برای مدیریت داده‌ها از نرم‌افزار «اتلس تی. آی»^۲ استفاده شد.

1. Attride-Atirling

2. ATLAS.TI

یافته‌ها

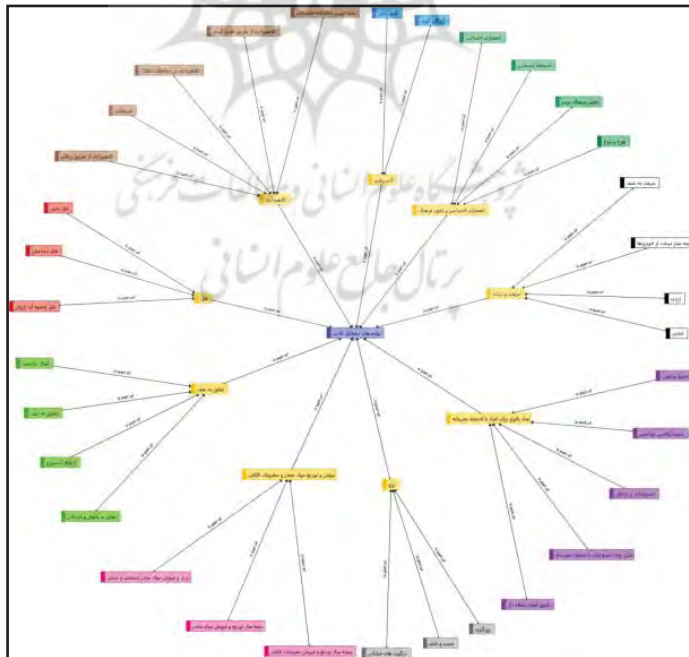
ابتدا تحلیل متن تمام مصاحبه‌ها و استخراج مضامین پایه و به عبارتی تحویل متن انجام شد. سپس نحوه انتزاعی سازی و استخراج مضامین سازمان‌دهنده و در انتها نیز کشف و توصیف شبکه مضامین پیامدهای امنیتی و انتظامی مشاغل کاذب در شهر رشت صورت گرفت. در گام اول تحلیل مضمون، لازم است از متن اصلی، مضامین پایه‌ای استخراج شود. در اینجا متن اصلی همان متن مصاحبه‌هایی است که با نمونه‌گیری نظری به دست آمد و در قالب کدهایی سازماندهی شد. هر کدام از جملات مصاحبه‌ها، حاوی مضمونی است که با خواندن آن متن، به طور مستقیم به ذهن متبادر می‌شود. این مضامین که از متن اصلی استخراج شده‌اند، «مضامین پایه‌ای» نامیده می‌شوند. پس از دست یافتن به مضامین پایه‌ای، نوبت به مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر است تا براساس مضامین پایه‌ای انتزاع شوند. در این مرحله از تحلیل مضمون، سعی می‌شود با سازماندهی مجدد مضامین اولیه، یا همان مضامین پایه‌ای به مضامین انتزاعی تری دست پیدا شود که پژوهشگر را به مضمون‌های اصلی‌تر، فراگیرتر و مرکزی‌تر رهنمون سازد. البته از آنجایی که در این پژوهش، از نمونه‌گیری نظری استفاده شده است به طور قطع باید بعد از هر مصاحبه، تحلیل‌های لازم صورت پذیرد، که با توجه به این موضوع، مضامین سازمان‌دهنده به دست آمدند. با بررسی و تحلیل مضامین مرتبط با پیامدهای مشاغل کاذب، نه مضمون سازمان‌دهنده به دست آمد. مضمون فراگیری که بیانگر هدف اصلی پژوهش نیز هست، همان پیامدهای مشاغل کاذب است که با انتزاعی‌تر کردن مضامین سازمان‌دهنده می‌توان دست یافت.

کفایت نظری، مبین ظهور نظریه یا مفهوم و در نتیجه، نشان‌دهنده انتهای نمونه‌برداری نظری در باره آن مفهوم یا نظریه است. در واقع، نمونه‌گیری با ظهور کدهای نو - و نه طرح پژوهش - پیش می‌رود و با کفایت نظری - و نه طرح پژوهش - محدود می‌شود. در این پژوهش، ده مصاحبه انجام شد و پس از استخراج مضامین پایه، در قالب مضامین سازمان‌دهنده دسته‌بندی شدند. کدگذاری‌های اولیه، منجر به اضافه شدن چندین مضمون پایه و متعدد می‌شد اما به ترتیب افزایش مصاحبه‌ها، این سیر، روند نزولی پیدا کرد تا جایی که از مصاحبه دهم به بعد هیچ مضمون پایه جدیدی شکل نگرفت؛ بنابراین تعداد نمونه‌ها کافی به نظر می‌رسید و کفایت نظری پژوهش مشخص شد. مضامین سازمان‌دهنده به دست آمده در جدول ۱ نوشته شده است.

جدول ۱. مضامین سازمان دهنده به دست آمده از مضامین پایه

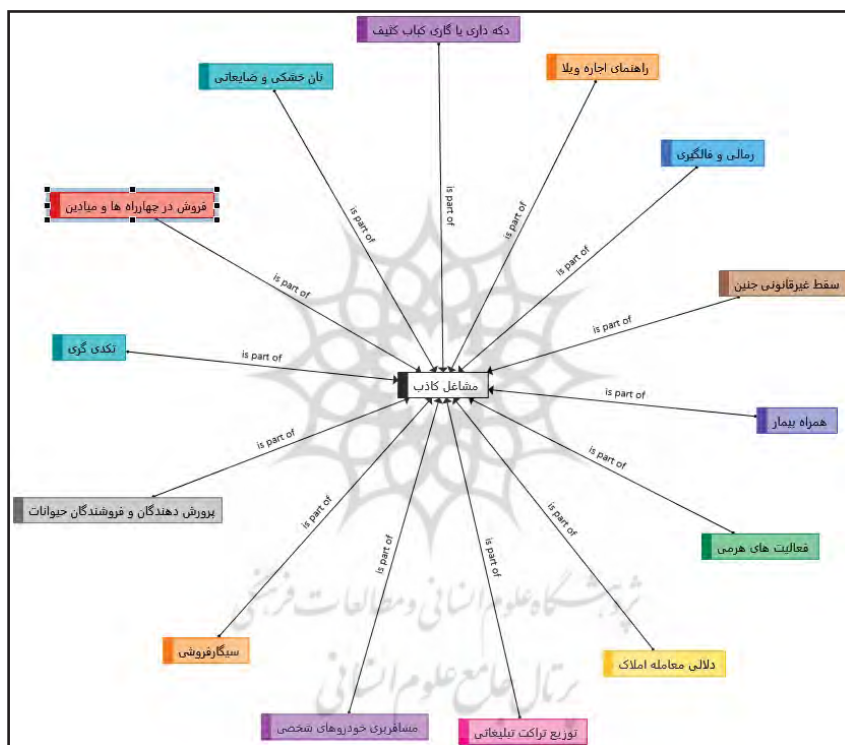
مضمون سازمان دهنده	مضامین پایه
ایجاد پاتوق برای افراد با اندیشه مجرمانه	تجمع ارادل و اوپاش، تجمع سارقان، تجمع مزاحمان نوامیس، محلی برای افراد با اندیشه مجرمانه، پاتوق افراد مسئله دار
خرید، فروش و توزیع مواد مخدر و مشروبات الکلی	زمینه ساز توزیع و فروش مواد مخدر، زمینه ساز توزیع و فروش مشروبات الکلی، خرید و فروش مواد مخدر صنعتی و سنتی
سرقت و دزدی	زمینه ساز سرقت از خودروها، سرقت به عنف، دزدی، اخاذی
تجاوز به عنف	تجاوز به عنف، ایجاد مزاحمت، ارتباط نامشروع، تجاوز به بانوان و کودکان
نزاع	زورگیری، درگیری های خیابانی، ضرب و شتم
آدم ربایی	آدم ربایی و گروگان گیری
قتل	قتل مسافران، قتل جنین، قتل زنجیره ای بانوان
کلاهبرداری	فریبکاری، کلاهبرداری از طریق رمالی، سودجویی ناعادلانه اقتصادی، کلاهبرداری در معامله های املاک، کلاهبرداری از طریق تکدی گری
ناهنجاری های اجتماعی و فرهنگی	تغییر فرهنگ مردم، انحطاط اجتماعی، ناهنجاری اجتماعی، هرج و مرج

با توجه به مضامین شکل گرفته از مصاحبه ها و داده های پژوهش، این مضامین دوباره بررسی شده و با استفاده از آخرین نسخه نرم افزار ATLAS.TI خروجی شبکه مضامین، به صورت شکل ۱ به دست آمد.

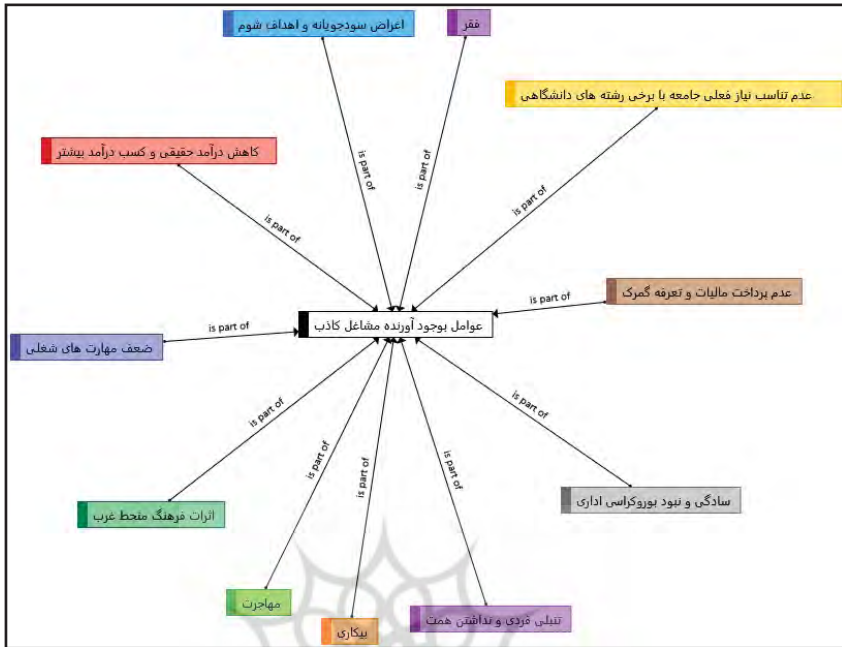
شکل ۱. شبکه مضامین پیامدهای امنیتی-انتظامی مشاغل کاذب در شهرستان رشت

همچنین با توجه به مصاحبه‌های انجام شده با مصاحبه‌شوندگان، ۱۰ مورد از مشاغل کاذب شهر رشت مطابق شکل ۲ شناسایی شدند که عبارت‌اند از: دکه‌داری یا گاری کباب کتیف، فروش سر چهارراه‌ها و میدان، پرورش دهندگان و فروشندگان حیوانات، مسافربری خودروهای شخصی، سقط غیرقانونی جنین، رمالی و فالگیری، نان خشکی و ضایعاتی، راهنمای اجاره ویلا، تکدی‌گری، سیگارفروشی، دلالی معامله املاک، فعالیت‌های هرمی، همراه بیمار، توزیع تراکت تبلیغاتی.

شکل ۲. شبکه انواع مشاغل کاذب در شهر رشت

از طرف دیگر با توجه به مصاحبه‌های انجام شده با مصاحبه‌شوندگان، ۷ مورد از عوامل به وجود آورنده مشاغل کاذب در شهر رشت نیز مطابق شکل ۳، عبارت‌اند از: بیکاری، اغراض سودجویانه و اهداف شوم، فقر فرهنگی، کاهش درآمد حقیقی و کسب درآمد بیشتر، مهاجرت، ضعف مهارت‌های شغلی، فقر، تنبلی فردی و کم‌همتی، تناسب نداشتن برخی رشته‌های دانشگاهی با نیاز فعلی جامعه، پرهیز از پرداخت مالیات و تعرفه گمرکی، سادگی و نبود فرایند طولانی اداری.

شکل ۳. شبکه عوامل به وجود آورنده مشاغل کاذب در شهر رشت

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش، مصاحبه‌شوندگان به پیامدهای مختلفی برای مشاغل کاذب اشاره کردند. ایجاد پاتوق برای افراد با اندیشه مجرمانه یکی از پیامدها بود. حفظ ثبات و امنیت جامعه یکی از مهم‌ترین سیاست‌گذاری‌های کشور به شمار می‌رود و نیروهای انتظامی بیشترین بودجه‌های خود را صرف مقابله با جرائم و حفظ امنیت شهرها می‌کنند. همچنین ایجاد احساس امنیت و باورهای عمومی به وجود امنیت، یک مرحله بالاتر از خود امنیت است. طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش یکی از مأموریت‌هایی است که در دستور کار نیروی انتظامی قرار دارد. واکنش سریع به درخواست کمک شهروندان و یا نسبت به وقوع جرایم مانند طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش، از جمله شناخته‌شده‌ترین آن‌هاست. این افراد و یا افرادی که اندیشه مجرمانه در سردارند بیشتر پاتوق‌هایی را برای تجمع و تصمیم‌گیری برای عمل مجرمانه دارند که شناسایی و منحل کردن این پاتوق‌ها به گسترش امنیت بیشتر شهر کمک خواهد کرد.

فروش و توزیع مواد مخدر و مشروبات الکلی، یکی از پیامدهای پیچیده امنیتی و انتظامی مشاغل کاذب است که جوامع متعددی را گرفتار ساخته است. جوانان اصلی‌ترین قربانیان مواد مخدر هستند.

جوانان به خاطر ویژگی‌های جوانی، آسیب‌پذیری زیادی دارند، چون پویا و جستجوگرند، به هر جا سر می‌کشند، کنجکاو و به دنبال همه چیز هستند، در مسیرشان هر راهی که گشوده شود، وارد می‌شوند. چنانچه در راهی لذت و بی‌خبری - که خواست آنان است - وجود داشته باشد، به سرعت آنان را جذب می‌کند و جوانان آمادگی انجام هر کاری را دارند. حتی آنان که صالح‌اند و با تعقل و اندیشه به هر کاری دست می‌زنند نیز ممکن است از روی کنجکاوای به چنین راه‌هایی، سری بزنند. در چنین اوضاع و احوال است که زمینه‌ها، شرایط انحراف و فساد برای جوانان فراهم می‌شود و آنان را در لبه پرتگاه و آغاز سقوط قرار می‌دهد. این هشدار جدی به مسئولان است تا با تمام قوا در برابر خرید، فروش و توزیع مواد مخدر و مشروبات الکلی بایستند و با آن مقابله کنند. پدیده‌ای که بیشترین آسیب را به جوانی می‌رساند که در کلام مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، از آن، با عنوان «ثروت عظیم و ارزشمند کشور» یاد شده است (پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴).

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر و نوع پیامدهای حاصل از مشاغل کاذب، می‌توان چنین نتیجه گرفت که با این که بیشتر مشاغل کاذب به تخصص خاصی نیاز ندارند و ورود به این مشاغل سهل و آسان است اما می‌توانند پیامدهای سنگین و جبران‌ناپذیری را بر جامعه وارد کنند. پیامدهای امنیتی و انتظامی همچون قتل، سرقت، دزدی، تجاوز به عنف، آدم‌ربایی، کلاهبرداری و...، که در نگاه اول به نظر نمی‌رسد که بتوانند از این چنین مشاغل کاذب و ساده‌ای سرچشمه بگیرند، ولی می‌توان بیان کرد که به هیچ عنوان نمی‌توان مشاغل کاذب و پیامدهای امنیتی و انتظامی آن که در صورت کنترل نشدن، بسیار مخرب خواهد بود، به سادگی عبور کرد و به جد باید برای آن برنامه‌ریزی و اقدامات اجرایی متناسب طراحی و پیاده‌سازی کرد.

نکته دیگر در یافته‌های پژوهش، تنوع و دامنه وسیع پیامدهای مشاغل کاذب است. چنان که از پیامدهای فرهنگی و اجتماعی گرفته تا پیامدها و جرائمی مانند آدم‌ربایی و قتل را شامل می‌شود. بنابراین نتیجه دیگری که می‌توان گرفت این است که مشاغل کاذب پدیده‌ای چندوجهی است که بر ارکان مختلف جامعه تأثیرگذار است و برای مواجهه با چنین پدیده در ظاهر ساده ولی در واقع پیچیده و چندوجهی و با این گونه پیامدهای امنیتی و انتظامی، بکارگیری افراد با تخصص‌های مختلف و نخبگان در رشته‌های گوناگون به منظور تدبیر راهکار مناسب برای مواجهه با آن ضروری است.

از طرف دیگر وقتی به عوامل به وجود آورنده مشاغل کاذب و پیامدهای امنیتی و انتظامی آن‌ها نگریده می‌شود با دامنه وسیعی از علل و عوامل نیز روبرو می‌شویم که ریشه در مسائل مختلف فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی دارد. برخی از عوامل به خود فرد بازمی‌گردد مانند تنبلی و نداشتن همت برای کار و برخی دیگر به مسائل اقتصادی مانند کاهش درآمد حقیقی و کسب درآمد بیشتر، بیکاری، فقر و فرار از پرداخت مالیات و تعرفه گمرک، برخی دیگر به مسائل فرهنگی مانند تأثیر فرهنگ منحط غرب، و برخی نیز به مسائل ساختاری دولت در بخش نظام آموزشی و اداری مانند تناسب نداشتن نیاز فعلی جامعه با برخی رشته‌های دانشگاهی، سادگی و نبود فرایند طولانی اداری، اشاره کرد. برای برطرف کردن این عوامل، به تخصص‌های مختلف در زمینه‌های یادشده نیاز است تا بتوان امید داشت تا با برنامه‌ریزی و رویکرد پیشگیرانه، تأثیر برطرف کردن هر عامل متناسب با مشاغل کاذب و پیامدهای امنیتی و انتظامی آن‌ها، مشاهده شود. بنابراین نتیجه دیگری که می‌توان از این یافته‌ها استخراج کرد چندوجهی بودن عوامل به وجود آورنده مشاغل کاذب است.

اکنون با قراردادن مجموع یافته‌ها در کنار هم که محصول دیدگاه متخصصان در زمینه‌های شغلی گوناگون بوده است می‌توان به این نتیجه رسید که با پدیده‌ای روبرو هستیم که از یک طرف ریشه در عواملی با وجوه مختلف اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و... دارد (عوامل چند بعدی) و از طرف دیگر پیامدهایی نیز دارد که آن هم وجوه مختلف امنیتی، انتظامی، فرهنگی و... دارد (پیامدهای چند بعدی). بنابراین می‌توان این گونه استنباط کرد که قبل از مواجهه با هر یک از این مشاغل کاذب، در وهله اول باید ریشه و علل آن بررسی شود و پیامدهای متناظر با آن نیز تعیین و مشخص شود سپس برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت مبتنی بر شواهد و وجوه مختلف و با رویکرد پیشگیرانه ارائه شود. بنابراین به مشاغل کاذب نمی‌توان فقط با نگاه امنیتی و انتظامی نگرست زیرا بیشتر افراد مشغول در این گونه مشاغل، به دلیل بیکاری یا نبود شغل مناسب به مشاغل یادشده روی می‌آورند. با توجه به شرایط جغرافیایی، زیستی، فرهنگی استان گیلان می‌توان از وجود مشاغل کاذب به صورت ضابطه‌مند به عنوان یک فرصت به ویژه در حوزه گردشگری بهره جست و نه تنها از پیامدهای امنیتی و انتظامی آن پیشگیری کرد بلکه پیامدهای مثبت رانیز به همراه داشته باشد. البته برخی مشاغل کاذب مانند سقط جنین جرم بوده و ادامه فعالیت آن به هیچ وجه سودمند نیست و نیاز به برخورد قانونی دارد.

پیشنهادها

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل مضمون و شناسایی مشاغل کاذب و عوامل به وجود آورنده آن‌ها و نیز پیامدهای امنیتی و انتظامی آن، پیشنهادهای کاربردی زیر ارائه می‌شود:

- پیشنهاد می‌شود برای ساماندهی ده‌داران کباب کثیف، مکان‌هایی مانند بازارچه میوه که توسط شهرداری رشت تعیین شده است، در خصوص این نوع مشاغل نیز در نظر گرفته شود.
- در مورد کودکانی که در سطح میادین و چهارراه‌ها اقدام به فروش دستمال کاغذی و اقلام دیگر می‌کنند انتظار می‌رود سازمان بهزیستی هرچه سریع‌تر نسبت به ساماندهی و بررسی وضعیت این کودکان اقدام لازم را به عمل آورد.
- در خصوص نگهداری احشام و پرندگان در منازل مسکونی که برگرفته از فرهنگ غرب است نیز پیشنهاد می‌شود نسبت به گشایش باغ وحش پرندگان و اماکن مشابه اقدام لازم صورت گیرد تا نه تنها از این طریق از ناهنجاری اجتماعی و فرهنگی مربوطه جلوگیری شود بلکه بتوان تهدید به وجود آمده را به فرصتی برای بهره‌برداری اقتصادی از آن تبدیل کرد.
- در راستای ساماندهی خودروهای پلاک شخصی مسافربر، پیشنهاد می‌شود پلیس راهور با هماهنگی شهرداری، ضمن اعمال برخوردهای قانونی، بستری قانونی را برای دریافت مشخصات این افراد در بانک اطلاعاتی، فراهم کرده و به صورت ضابطه‌مند با داشتن مشخصات افراد از این طریق از پیامدهای سوء امنیتی و انتظامی آن بکاهد.
- در مورد خودروهای پلاک شخصی مسافربر، ساماندهی خطوط و انتخاب مسئول برای هر خط با رویکرد و راهبرد مبتنی بر پیشگیری از جرائم بالقوه ناشی از آن و پیامدهای امنیتی و انتظامی، پیشنهاد می‌شود.
- در خصوص افراد راهنمای اجاره ویلا، پیشنهاد می‌شود مشخصات آن‌ها در یک بانک اطلاعاتی ثبت شود و با در نظر گرفتن قوانین و مقررات، آموزش‌های لازم به آن‌ها داده شود و همچنین با ایجاد ایستگاه‌های ویژه در نقاط تعیین شده در شهر برای این گونه افراد، تا حد زیادی نسبت به ساماندهی آن‌ها کمک شود.

در نهایت آنچه واضح است این که با توجه به مسائل اقتصادی که کشور با آن مواجه است و مشکل

بیکاری، به طور قطع حذف این مشاغل امکان پذیر نیست، چه بسا بیشتر کسانی که در این گونه مشاغل فعال هستند در واقع با انگیزه اداره زندگی و امرار معاش فعالیت می کنند و البته اقدامات مجرمانه هم در کنار این گونه مشاغل می تواند رخ دهد ولی برای پیشگیری از پیامدهای سوء آن، باید متناسب با هر شغل کاذب، اقدام های پیشگیرانه مبتنی بر راهبرد عقلایی وجود داشته باشد.

سیاسگزاری

از آقایان کامیار شیوعی و عباس دیده بان که در زمینه هماهنگی و گردآوری داده ها، و همچنین کلیه افراد مشارکت کننده در مصاحبه های پژوهش کمال تقدیر و تشکر به عمل می آید. به طور یقین بدون همراهی و همکاری مؤثر ایشان انجام این پژوهش امکان پذیر نمی شد.

فهرست منابع

- اجاق زاده محمدی، سیدمحمد و امید، اسماعیل. (۱۳۹۲). بررسی تاثیر مشاغل کاذب بر امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهر رشت)، *فصلنامه دانش/انتظامی گیلان*، ۲(۶)، صص ۸۰-۱۰۴. قابل بازیابی از: http://cps.jrl.police.ir/content.php?pagename=show-article&request_id=10387&journal_id=54
- احمدی شادمهری، محمدطاهر. (۱۳۸۶). بررسی وضعیت شاغلان در بخش غیررسمی (مطالعه موردی شهرستان مشهد). *دانش و توسعه*، ۳(۲۱)، صص ۱۳۷-۱۵۷. قابل بازیابی از: <https://profdoc.um.ac.ir/articles/a/1004402.pdf>
- بوزان، باری. (۱۳۹۶). *مردم، دولت ها و هراس*. (ترجمه مجتبی عطارزاده). تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری. (۱۳۹۴). *بیانات حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه ای (مدظله العالی) در دیدار شرکت کنندگان در نهمین همایش ملی «نخبگان فردا»*. قابل بازیابی از: <http://www.leader.ir/fa/speech/13758>
- پورسید، سیده مریم و پورفیکویی، سیدعلی. (۱۳۹۴). نقش امنیت اجتماعی و فرهنگی در توسعه گردشگری (مطالعه موردی شهرستان رشت)، *فصلنامه دانش/انتظامی گیلان*، ۴(۱۴)، صص ۱-۱۷. قابل بازیابی از: http://interpol.jrl.police.ir/content.php?pagename=show-article&request_id=44959&journal_id=54
- جمعه پور، محمود. (۱۳۸۰). مشاغل غیررسمی به عنوان یک مسئله شهری و ابعاد اجتماعی و اقتصادی آن. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۸(۱۵)، صص ۱۶۸-۱۹۸. قابل بازیابی از: http://journals.atu.ac.ir/article_5223.html
- جوکار، قاسم؛ بیات، ناصر؛ ترکمان، مهدی (تابستان، ۱۳۹۷). مدیریت پیامدهای امنیتی و انتظامی اقامتگاه های غیررسمی در مقصد گردشگری. *فصلنامه پژوهش های مدیریت/انتظامی*، ۱۳(۲)، صص ۲۶۰-۲۴۰
35. <http://pmsq.jrl.police.ir/backend/uploads/9bbeb83ef98390c91f3fe0b4293c92523c2f3b28.pdf>
- سالاروندیان، فاطمه؛ حسینی، سیدعلی؛ حبیبی، لیلیا و جعفری مهرآبادی، مریم. (۱۳۹۵). نقش مشاغل غیررسمی در تسکین اسکان غیررسمی (مطالعه موردی: حصارامیر پاکدشت). *اقتصاد و مدیریت شهری*، ۴(۱۴)، صص ۱۳۷-۱۵۷. قابل بازیابی از: <http://iueam.ir/article-1-399-fa.pdf>
- صالحی فرد، محمد. (۱۳۹۰). *بدهیده دستفروشی بدهیده قاچاق کالا، تعامل ها و آثار* (مطالعه موردی دستفروشان شهر مشهد). اولین جشنواره اقتصاد سالم، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز.

عزیزی، عباس؛ بیات، ناصر؛ هلالی، خلیل. (۱۳۹۶). اثرات امنیتی اقامتگاه‌های گردشگری غیررسمی در شهر همدان: پژوهشی در چارچوب روش‌شناسی کیو. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی. ۱۲ (۴). صص. ۶۵۹-۶۸۲.
<http://pmsq.jrl.police.ir/backend/uploads/0afe0248ffa248920e96621a2aa7cd1d5e2773a6.pdf>
مشهدی‌زاده دهاقانی، ناصر. (۱۳۹۰). *تحلیلی از ویژگی‌های برنامه‌ریزی شهری در ایران*. چاپ دهم. تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت.
یعقوبی، علی و کار دوست، مژگان. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین نوع اشتغال با میزان گرایش به امنیت اجتماعی شهروندان شهر رشت. *فصلنامه دانش انتظامی گیلان*، ۲ (۶)، صص ۱-۱۹. قابل‌بازایی از:
http://gilan.jrl.police.ir/content.php?pagename=show-article&request_id=10383&journal_id=54

- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research, *Qualitative Research: 1(3)* pp 385-405. Retrieved from: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/146879410100100307>
- Bernabè, S. (2004). Informal Employment in Countries in Transition a conceptual framework, Centre for Analysis of Social Exclusion, London School of Economics- families, the urban institute. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1158947
- Bologna, J. (2016). The effect of informal employment and corruption on income levels in Brazil. *Journal of Comparative Economics*, 44(3), pp 657-695. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0147596715001158>
- Brown., Donald., McGranahan, Gordon . (2016). The urban informal economy, local inclusion and achieving a global green transformation. *Habitat International* 53 (2016) 97-105. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2015.11.002>
- Christensen, C. M., & Raynor, M. E. (2003). *The innovator's solution: Creating and sustaining successful growth*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- ILO. (2002). *Women and men in the informal economy: A statistical picture* (p. 60). Geneva: International Labour Office.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Informality and informal employment, informality and informal employment*. Retrieved from: www.oecd.org/dac/povertyreduction/43280298.pdf
- Rubington, E., & Weinberg, M. (2010). *The Study of Social Problems: Seven Perspectives*. Oxford: Oxford University Press.
- Schmidt, G. M., & Druehl, C. T. (2008). When is a disruptive innovation disruptive? *Journal of Product Innovation Management*, 25(4), 347-369. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1540-5885.2008.00306.x>
- Williams, C. C. (2017). Tackling employment in the informal economy: A critical evaluation of the neoliberal policy approach. *Economic and Industrial Democracy*, 38(1), pp 145-169. Retrieved from: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0143831X14557961>